

179. Az utolsó összes ülés óta megjelent Akadémiai kiadványok jegyzéke:

Athenaeum. VII. évf. 3. sz. — Értesítő. 103., 104., 105. — Rapport. 1897. — Matematikai és Természettudományi Értesítő. XVI. 3. — Nyelvtudományi Közlemények. XXVIII. 3. — Concha Győző I. t.: Emlékbeszéd Gneist Rudolf külső tagról. (Emlékb. IX. 7.) — Dr. Mahler Ede: Egyiptologiai tanulmányok a chronologia köréből. (Nyelvtudom. Értekezések. XVII. 1. sz.) — Mátyás Flórián r. t.: A magyarok első hadjáratai Európában. Székfoglaló értekezés. Történettudom. Értekezések. XVII. 9. sz.). — Dr. Vári Rezső: Böles Leo császárnak „A hadi taktikáról“ szóló munkája. Kútfő-tanulmány. (Történettudom. Értekezések. XVII. 10. sz.) — Történelmi Tár 1898. évf. 4. füz.

Tudomásul vétetik.

180. Elnök úr a jelíges leveleket tartalmazó borítékok lepecsételésének ellenőrzésére, valamint a jegyzőkönyv hitelesítésére HEINRICH GUSZTÁV és KÖNYG GYULA r. tagokat kéri föl.

Jegyzőkönyvi melléletek.

3. A Régi Magyar Nyelvmélekek második kötetének kétféle kiadása. (A főtítkárnak a Nyelvtudományi Bizottságban tett előterjesztése). Zolnai Gyula „Nyelvmélekeink a könyvnyomtatás koráig“ című munkája 27. lapján említi, hogy a „Siralomének Both János veszedelmén“ a Régi Magyar Nyelvmélekek II. kötete 39. l. jelent meg először, s megjegyzi, hogy ez azonban a példányok egy részéből hiányzik s teljesen más közlmény áll helyette.

Legújabbban én is tapasztaltam ilyesmit. Ugyancsak a R. M. Ny. II. kötete II. részében a Tartalomban a XX. lap alapján azt találtam, hogy a szöveg 44 - 46. lapján 1529—1541 közti évekből valami „Babonás keresztelés és nyilakra parancsolás“ olvasható, s ugyanezt mondják a „Magyarázatok és jegyzetek“ is a 401. lapon, holott a kétszer is idézett 44—46. lapokon az én példányomban minderről egy szó sincs s teljesen más közlemény áll helyettök. Közöltem a furcsaságot Szilády Áron r. t. úrral, ki is rögtön visszaemlékezett, hogy a „Babonás keresztelés és nyilakra parancsolás“ az ő példányában sincs meg, noha ő ezeket valamikor olvasta s arra is emlékezett, hogy éppen e helyet Ipolyi is idézi a Magyar Mythológiában a R. M. Ny. II. kötetéből. Elővettem az Akadémia főtítkári hivatalában s könyvtárában levő példányokat, s azt találtam, nincs meg egyikökben sem a Both János Siraloméneke, sem a Babonás keresztelés és nyilakra parancsolás. Elkértem a M. Nemzeti Múzeum és a kir. József-műegyetem s a budapesti ev. gymnasium példányait; ezekben viszont megvan mind a Siralomének, mind a Babonás keresztelés és Nyilakra parancsolás, de nincs az meg, a mi az Akadémiai példányokban helyettök áll. Világos lett előttem, hogy a R. M. Ny. II. kötetének egyes lapjai kétféle kiadásban láttak napvilágot.

Elöttem fekszik a M. Tud Akadémia példányainak egyike s a M. Nemzeti Múzeum példánya. Lapról-lapra összehasonlítom őket, s azt találok, hogy a II. rész 21., 22., 29., 30. és 39–51-ik lapjai teljesen különböznek, a többi ellenben egészen azonos. Íme:

Akadémia példánya.

21. és 22. l. — 1529. Lukácsy Albert levele Kádas Filep nagyszombati bíróhoz.

29. és 30. l. — 1531? Ivánkai Witéz Miklós levele Szabó Péter nagyszombati bíróhoz — 1533. Legelső magyar könyv nyomtatása. — 1535. Wratkowits Pál levele Nagyszombat bírójához.

39–51. ll. — 1529–1541. Az Szent Mathe irasa szerint való evangeliomnak sumnaia resz szerint. — Szentirási magyarázatok Mihál deáktól. — Mihál deák néhány zsidó 's görög szót magyaráz. — Az betegségekről mellekről az ewangeliomban emlekezet van. — Mihál deák jegyzete zsidó, görög, római pénzekekről (Végződik az 52. l. első két sorával.)

M. Nemz. Múz. példánya.

21. és 22. l. — 1539. Károly Lőrincz menedéket ad Károly Sigmondnak

29 és 30. l. — 1531? Ugyancsak Ivánkai Witéz Miklós levele más szedéssel és * alatti jegyzettel. — 1520. Drágffy János tárnokmester 9 forintot veszen kölcsön Várady Ferencz erdélyi püspöktől 39–51. ll. Siralomének Both János veszedelmén, szolgájától. — Latinul hártján költ levelekre tartalmaik magyarul feljegyzése. — Drágffy János levele Károly Istvánhoz. — Dersi nemzedék ivadékaíró. — Ismét hártjára latinul költ oklevelek tartalomirata. — Babonás keresztelés vagy szentelt vesszőre kísértő olvasás, aranykincs lelése végett. Nyilakra parancsolás — Gyógyszerek többféle baj ellen. — Vallatás a Szent-Mártoni apát eszécsényi birtoka iránt. — Raslaviczai Balás levele a bártfai bíróhoz. (Végződik az 52. l. első két sorával.)

A kétféle kiadás ezek szerint határozottan ki van mutatva. Nem lehet sem az egyiket, sem a másikat javított vagy bővített kiadásnak nevezni, mert mind a kettő egyterjedelmű (404. l.); a szedés és nyomás legnagyobb részt ugyanaz; csakis a most említett lapok különböznek egymástól. Honnan e különbség?

Ha nem is magyarázza meg, legalább sejteti a különbség okát az a nyilatkozat, melyet Döbrentei a II. részhez irt Előszó végén XII. lap) tesz:

„A 21., 29. lapon 's a' 39-diken kezdve 51-ig lévőek azért esének évsor közé azt megbontva, mivel kettőt az oda szánttak közül ki kelle vennem, levelezéseim folytában kérdéseimre világosabb adat nyertte miatt, mi azokat nem oda valókul ismerteté meg; a' többit

akkor kaptam, midőn az utánok jövők már nyomtatva voltak. Akarom e' nyílt vallomással éreztetnem, miként nem türhettem volna lelkemen a' „csak elsimitást“ e' ravasz kecségtetéssel: hisz ezek rejtekből huzattak elő, ki hány fel ott megint mindent? elcsúsz a botlás, való gyanánt. Az akadémia többsége bizott meg, csak díszét akarhatom, effélék' lehető hitelességével“.

A két nem oda való darab kihagyása és Döbrentei „elsimitani“ nem akarása ugyancsak megbontotta az évsorbeli rendet, a mely a szerkesztőnek utasításul volt adva. Míg az első hús lapon a nyelvemlékek 1403-tól szép rendben következnek 1527-ig, a 21. lapon (a Nemzeti Múzeum példányában) 1528 után jön 1539 s a 22—26. lapon, visszaugorva, 1529; még nagyobb a visszaugrás a 29. lapon, hol egy 1520-iki nyelvemlék 1531 és 1537 közé van csúsztatva, vagy a 39—52. lapokon, hol 1540 és 1542 közé 1489—1493; 1494—1500; 1512; 1525—1530; 1526 körüliek; 1529—1541; 1531—1542; 1538—1541 közti nyelvemlékek vannak besorozva. Döbrentei, ha restelte is e pongyolaságot, de nem akarta, miként az Előszavában mondja, *elsimitani*. Később, valószínűleg Döbrentei halála után, juthatott eszébe valakinek (Toldynak?): hogy mégis helyre kell állítani az évsorbeli rendet. A rendezavaró lapokat kidobták s másokat szedettek helyettök, úgy a mint az Akadémia meglevő példányaiban vannak, a hol az évsorra szépen vigyáztak is s minden visszaugrást gondosan elkerültek. De azért az elsimitás mégsem sikerült tökéletesen. A Tartalomjegyzéket, a Magyarázatokat és Jegyzeteket, a Hasonmások Tábláját meghagyták változatlanul s ezzel azt érték el, hogy a pongyolaság még szembeszökőbb lett, mert most a szöveg egyenesen ellentmond a Tartalomnak, a Függeléknek s a Hasonmások „Összetételének“. Kétségtelen, hogy a M. Nemzeti Múzeum példánya a 40-es években ismert zöld vászonkötésében az eredeti kiadásból való, az Akadémia példányai pedig a később elsimitottból maradtak meg.

Kötelességemnek tartottam ezt, a R. M. Ny. II. kötetére hivatkozók kedvéért, nyilvánosságra hozni.

Indítványozom, hogy a Régi Magyar Nyelvemlékek II. kötetének azt a kiadását, a melyben a 39. lapon Both János siralomemléke vagyon, nevezzük s jelöljük I. kiadásnak, a melyekben pedig a 39. lapon „Az szent Mathe irasa szerint való evangeliomnak summaia“ vagyon, nevezzük s jelöljük II. kiadásnak.

Ajánlom e sorokat nyelvészeink s könyvtárnokaink szives figyelmébe.